

АНОТАЦІЯ

Шевчук Х. І. Деконструкція в контексті модних інновацій європейського дизайну одягу кінця XX – початку XXI століття. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 022 Дизайн. – Львівська національна академія мистецтв, Львів, 2023.

Дисертація є комплексним ґрунтовним дослідженням деконструкції в контексті європейського дизайну одягу кінця XX – початку XXI століття. Простежено основні теоретико-філософські концепти деконструкції, аргументовано термінологічно-понятійний апарат дисертації, окреслено постмодерне підґрунтя формування деконструкції в дизайні одягу. Запропоновано авторську методику ідентифікації та аналізу деконструкції в дизайні одягу, що базується на її концептуально-ідеологічних принципах і проектно-композиційних ознаках. Проведено дослідження деконструкції як опозиції до європейської модної системи в колекціях дизайнерів одягу 1980-х – 2000-х, проілюстровано динаміку еволюції деконструктивних ідей у 2000-х – 2020-х роках. Уперше виявлено та проаналізовано особливості полісистемних тенденцій деконструкції у творчості українських професійних дизайнерів на початку XXI століття, акцентовано на експериментальному характері деконструкції в студентських проєктах вітчизняних профільних навчальних закладів.

Відповідно до предмета дослідження, мети та завдань дисертації, робота складається зі вступу, чотирьох розділів основної частини, висновків, списку використаних джерел, списку ілюстрацій, додатків. Додатки містять два блоки (таблиці та ілюстрації) візуально-репрезентативних матеріалів, що додатково відображають результати дослідження.

У першому розділі дисертації проаналізовано стан наукового розроблення проблеми, систематизовано джерельну базу та обґрунтовано методи дослідження.

Історіографія деконструкції свідчить про достатній рівень досліджень її ключових понять, філософських постулатів і концептуальних засад (М. Гайдеггер, Ж. Деррида, Р. Барт, К. Норріс, Г.-Г. Гадамера, Ч. Співак); наявність значної кількості наукових праць, які зосереджені на дослідженнях деконструкції як частини постмодерністського мистецтва (Б. Мак-Хейль, В. Літч, А. Бенджамін, К. Норріс, Т. Гуменюк); достатнє опрацювання деконструктивізму в архітектурі (Р. Колхас, П. Айзейман, Ф. Джонсон та М. Вігле, Б. Тцумі, Ю. Криворучко, І. Бондар). Дослідження деконструкції в дизайні одягу характеризується: по-перше, фрагментарністю наукових розвідок, висвітленням лише окремих аспектів (Е. Вілсон, А. Холандер, Ф. Граната); по-друге, широким спектром підходів до інтерпретацій терміна, розмитістю основних дефініцій (Е. Джилл, Б. Інліш, А. Зборовська); по-третє, зосередженістю на практиці дизайну, а не на теорії (Ю. Кавамура, С. Лаллоо-Морар, Ф. Лоскіалпо, К. Дебо, В. Мироненко, Ю. Шаталова). Вказано на відсутність досліджень явища у вітчизняній науці, зокрема й аналізу практичного використання деконструктивного підходу в колекціях українських дизайнерів у контексті європейського модного досвіду.

Ґрунтовність і повнота дослідження забезпечена окресленою джерельною базою, що систематизована в окремі групи: монографії та наукові дослідження; журнали про дизайн і моду, інтернет-видання, що містять світлини та відео показів і колекцій дизайнерів-деконструктивістів; колекції світових музеїв, окремі експонати та спеціальні виставки, а також матеріали онлайн-формату: каталоги модних виставок, альбоми музейних збірок тощо; фондові навчально-методичні матеріали профільних кафедр вітчизняних закладів вищої освіти; допоміжні інтернет-ресурси (сайти-портфоліо дизайнерів одягу, соціальні мережі, форуми, відеоматеріали).

Уперше введено в науковий обіг архівні матеріали профільних українських навчальних закладів для об'єктивного аналізу розвитку деконструктивних ідей в Україні на початку ХХІ століття.

Відповідно до загальної проблематики дисертаційної роботи та специфіки досліджуваних матеріалів, обґрунтовано застосування загальнонаукових і

спеціальних методів дослідження. Запропоновано та апробовано власну методику дослідження деконструкції, що дозволяє заповнити прогалини в наявних наукових працях.

У **другому розділі** дисертації проаналізовано основні поняття та дефініції деконструкції, окреслено постмодерну основу її адаптації в дизайні одягу, описано та обґрунтовано авторську методику дослідження деконструкції в галузі дизайну одягу.

Досліджено генезис і контрверсійну природу деконструкції, виявлено концепції та ідеї, що стали основою формування понятійно-термінологічного апарату дисертації. Уточнено та аргументовано висвітлення деконструкції як комплексного явища, сформульовано та систематизовано її проєктно-композиційні ознаки та філософсько-ідеологічні принципи. Обґрунтовано перелік досліджуваних у межах дисертації колекцій одягу та дизайнерських проєктів, аргументовано часові та територіальні рамки. Підкреслено важливість деконструкції в постмодерному контексті, простежено рефлексії деконструкції одягу з іншими мистецькими галузями.

Доведено актуальність, окреслено мету та основні завдання, описано послідовність та інструментарій дослідження деконструкції в дизайні одягу. Обґрунтовано, показано на конкретних прикладах і доповнено візуальними матеріалами, що найповніші результати можна отримати за допомогою послідовних етапів дослідження (підготовчий рівень, формальний рівень, концептуальний рівень, інтерпретаційний рівень, формулювання висновків). Описано та продемонстровано значення базових характеристик деконструкції як стрижневої основи запропонованої методики.

Третій розділ присвячений апробації даної методики в дизайнерських колекціях наприкінці ХХ століття – простежено динаміку розвитку ідей деконструкції в європейському контексті.

Аргументовано, що перші прояви деконструктивізму спостерігаємо в колекціях І. Міяке, Р. Кавакубо та Й. Ямамото у 1980-х роках. Виявлено, що для їхнього дизайну характерними є концептуальне заперечення європейських стандартів краси та модних ідеалів, пропагування естетики недосконалості та

незавершеності, інспірації та посилення на японську культурну спадщину. Доведено, що проєктно-композиційні принципи їхнього дизайну стосуються насамперед формотворчих процесів, вказано на пріоритетне використання ахроматичних кольорів і текстур.

Пояснено, що наступний етап розвитку деконструкції в європейському модному просторі репрезентований творчістю Мартіна Маржієли, Анн Демельмейстер, Вальтерса Ван Бейрендонка, Дріса ван Нотена та інших випускників Королівської академії мистецтв у Антверпені (так звана «бельгійська шістка») у 1990-х роках. Апробація методики в дизайнерських колекціях показала, що для їхньої творчості притаманні: поєднання ознак різних мистецьких галузей, зокрема перформансу, інсталяції, колажу (М. Маржієла, В. Бейрендонк) та архітектури (А. Демельмейстер); унікальні способи демонстрування колекцій; функціональність дизайну (окрім М. Маржієли); використання ахроматичних кольорових поєднань (А. Демельмейстер) та яскравих відтінків і фактур (В. Бейрендонк, Д. Нотен).

Продемонстровано значущість деконструкції формотворчого та ідейно-змістових процесів у творчості М. Маржієли, аргументовано впливовість ідей, запропонованих митцем. Доведено та проілюстровано на конкретних візуальних зразках, що деконструкція в роботах М. Маржієли проявляється насамперед у процесі пошуку форми (колажування), у способах підбору та використання матеріалів (зіставлення опозиційних структур), концептуальному руйнуванні конвенцій модної системи, акцентовано на важливості соціальних елементів колекцій.

У межах **четвертого розділу** вперше у вітчизняному мистецтвознавстві розкрито та проаналізовано деконструкцію в українському дизайні одягу на початку XXI століття. Широкий спектр тенденцій деконструкції у модному дизайні України охоплює доробки професійних дизайнерів і творчість студентського покоління.

На основі запропонованої методики виявлено, що в українському дизайні деконструкція найбільш повно репрезентована в роботах брендів Dzhus, Julia Kross, Копук, окремі прояви застосування деконструкції знаходимо в роботах

Ф. Возіанова, М. Ваххольц, О. Гринь, О. Стеблак, О. Марчук, П. Веллер, О. Буреніної, брендів Ostel, Bevza. Виявлено, що перші виразні прояви явища в Україні можна спостерігати від 2010-х років (Elena Burenina весна-літо 2010).

Досліджено концептуально-ідеологічні принципи деконструкції в українському дизайні одягу, що проявляються переважно як запозичення ідейних орієнтирів деконструкції – використання надбань, символів і знаків інших видів мистецтв, акцентування на малозначущих елементах одягу. Окрім того, вдалося встановити та проаналізувати притаманні українській деконструкції характеристики: асиметричність одягових форм; динамічність і хаотичність; гіперболізація силуетів і загальної форми; реконструйовані композиції, експерименти зі структурою; трансформації одягових компонентів; пріоритетне використання ахроматичних відтінків; апелювання до недосконалостей (розірвані, необметані шви, зім'ятості) як засобу декорування; експерименти з нетрадиційними матеріалами.

Обґрунтовано експериментальний характер деконструкції в студентських проєктах, що репрезентовані роботами випускників профільних факультетів Львівської національної академії мистецтв і Київського національного університету технологій та дизайну (Я. Миргородської, Є. Адамовської, Г. Байбуз, Я. Кріль, М. Брухлій, О. Крокош, Т. Каліта, І. Співак). Аргументовано та проаналізовано на візуальних прикладах, що елементи деконструкції в колекціях українських студентів характеризуються такими принципами: нівелювання концепту людського тіла та поняттями гендеру, руйнування та гра з наявними трактуваннями. Відстежено, характерні для деконструкції в моді, експерименти з загальною формою та частинами одягової структури, проілюстровано застосування принципів асиметрії та незавершеності виробів, аргументовано особливості підбору технологічних рішень, акцентовано на прагненні імплементувати інноваційні матеріали та підходи. Підкреслено вагомий внесок студентських робіт для розвитку та укорінення деконструкції в сучасному українському дизайні, доведено практичне та наукове значення такого дослідження. Ілюстративна «кладова» розділу увиразнює та доповнює

значущість дослідження в контексті розширення меж української моди на початку ХХІ століття.

Ключові слова: деконструкція, дизайн костюму, постмодернізм, декор, художній образ, модні покази, українська та європейська мода, стиль, технологія, виражальні засоби, художня тканина, тенденції, формотворення, інтерпретація, модні інновації.

Shevchuk Kh. I. Deconstruction in the context of fashionable innovations of European clothing design of the late 20th – early 21st centuries.

The dissertation is a comprehensive, thorough study of deconstruction in the context of European fashion design of the late 20th and early 21st centuries. Within the scope of this study, deconstruction is considered as a theoretical concept that has become the basis of innovative approaches in clothing design.

In the **introduction**, the relevance of the research topic is argued, the importance of studying deconstruction in the field of fashion is substantiated. The goal and main tasks are determined, the object and subject of the research are formulated. Exclusively, chronological and territorial boundaries are highlighted, research methods are systematized, scientific novelty. Practical and theoretical significance of the work is proven.

In the **first chapter** of the dissertation, the historiography and source base are outlined and systematized, the use of general scientific and special research methods is substantiated. Section 1.1 reveals the history of research deconstruction in European fashion design, analyzes trends, conflicts and the development of approaches to understanding deconstruction in fashion. Section 1.2 provides an overview of the main source's groups used in the study, describes the methods of information collection and analysis.

The **second** section presents a detailed review of the theoretical aspects of deconstruction in the context of clothing design. Starting from the theoretical origins of the concept of deconstruction, the historical path of its development is

considered, the postmodern basis of its formation is traced. In addition, the impact of the phenomenon on the fashion industry are analyzed. On the basis of these investigations, the author's method of identification and analysis of deconstruction in clothing design, based on conceptual-ideological and project-compositional principles of deconstruction, was formulated.

In the **third** chapter, the research focuses on the approbation of the chosen methodology in designer collections presented at the end of the 20th century. The chapter aims to study the dynamics of the development of deconstruction ideas in the context of European design, analyzing and tracking the evolution of the improvement and implementation of these ideas in design practices. Thus, subsection 3.1 is devoted to conceptual and design principles of deconstruction, applied in the work of Japanese designers – Issey Miyake, Rei Kawakubo and Yohji Yamamoto (80s of the 20th century). In the next subsection, the works of Belgian designers (90s of the XX century) are considered on the basis of the proposed methodology, the structural, functional and ideological changes introduced by these masters in clothing design through the application of the principles and signs of deconstruction are analyzed. Subsection 3.3 focuses on the design projects of Martin Margiela, considering deconstruction as an important element of form-creating and ideological-content processes in his work.

In the **fourth** chapter, deconstruction in the collections of Ukrainian fashion designers is analyzed for the first time. In particular, the way in which domestic designers interpreted the concept of deconstruction in their projects at the beginning of the XXI century is investigated. The creative approaches, innovations and features they brought to their works using elements of deconstruction are considered. A wide range of manifestations of deconstruction in the fashion design of Ukraine covers the works of professional designers and the creativity of the student generation. Thus, subsection 4.1 examines the features of polysystemic trends of deconstruction in the work of Ukrainian professional designers reveals unique aspects that determine the Ukrainian context within the framework of

clothing deconstruction. Subsection 4.2 examines experimental design based on deconstruction principles in student projects. Creative works of students with innovative and experimental approaches are analyzed.

In the **concluding** part of the study, the achievement of the set goal is demonstrated, the fulfillment of the main goals and objectives is shown. It is argued that this study is of great importance for deepening knowledge about the evolution of deconstruction in fashion design, and the importance of the proposed methodology for further research in this area is confirmed.

The list of used sources includes 325 items, of which 241 are foreign language sources. In addition, the study is supplemented with illustrations (168 items) and tables (10 items).

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

1. Шевчук Х. І. Особливості деконструктивізму в колекціях японських дизайнерів одягу кінця ХХ — початку ХХІ століть. *Art and Design*. 2020. Вип. 4, № 12. С. 173–184.
2. Шевчук Х. І. Творчість Мартіна Маржієли та дизайнерів «бельгійської шістки» в контексті деконструктивізму кінця ХХ — початку ХХІ століть. *Культурологічна думка*. 2021. № 2, т. 20. С. 67–77.
3. Шевчук Х. І. Мода і філософія деконструкції Жака Дерріди: теоретико-концептуальні засади. *Вісник ЛНАМ*. 2021. № 46. С. 100–106.
4. Шевчук Х. І. Деконструкція в колекціях українських дизайнерів одягу: характерні ознаки та способи їх інтерпретації. *Вісник ХДАДМ*. 2022. № 1. С. 39–47.